ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Քաղաքային «Կումայրի» օրաթերթի հավելված

1991 թ. Մայիս, № 28: Գինը՝ 50 կոպ.

[illegible] Լենինականը... Լուսանկարը՝ Վ. [illegible]

Հարգենք անմեղ զոհերի հիշատակը

Գուցե չգրվեր այս ռեպլիկը, եթե օրերս չհանդիպեինք տհաճ մի երևույթի, որը, անկասկած, վրդովմունք ու զայրույթ կպատճառեր ամեն մի կումայրեցու, առավել ևս՝ ահավոր երկրաշարժի զոհերի հարազատներին ու մերձավորներին: Աղբարկղի մոտ նկատեցինք «Հիշողություն» թերթի ճմռթված համարներից մեկը: Երևույթը, ինչ խոսք, եզակի է. անշուշտ՝ զգացմունքից զուրկ, անգիտակից մեկի ձեռքով կատարված: Սակայն այդ եզակին էլ մտորելու առիթ է տալիս:

Իհարկե, զարմանալի ոչինչ չկա, երբ օրվա լրագրերը ընթերցելուց հետո մարդիկ դրանք օգտագործում են զանազան կենցաղային նպատակների համար: Սակայն, ինչպես արդեն նշեցինք, ոչ միայն զարմանալի, այլև վրդովեցուցիչ է, երբ մի ոմն նպատակների համար օգտագործվում է նաև «Հիշողություն» շաբաթաթերթը, որը վաղը սերունդների համար «Հիշողության մատյան» է դառնալու:

Հարգելի համաքաղաքացիներ, «Հիշողությունը» մեր սրբությունն է, այն անաղարտ պահենք և հանձնենք սերունդներին, պատմությանը:

«ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ԵՐԵԽԱՆԵՐԸ»

Այս գիրքն անհնարին է գրախոսել: Այն, ինչ նրանում նկարագրված է, անհնարին է կարդալ առանց հոգեկան ծանր ապրումների, առանց դեղահաբերի, առանց արցունքների, որոնք, ցավոք, չեն հայտնվում աչքերում և չեն հանգստացնում մարմինը:

Հեղինակից՝ Ռոբերտ Կլեմենտից, ստանալով գիրքը, դրեցի աշխատասեղանիս՝ համոզված, որ պարտավոր եմ այն կարդալ և կարծիքս ուղարկել «Գրական թերթ»: Մեկ շաբաթ վախենում էի ձեռքս վերցնել այդ գիրքը, նախապես իմանալով, որ դեկտեմբերի 7-ի երկրաշարժին զոհ գնացած լենինականցի հազարավոր երեխաների ճակատագրի մասին է: Ռոբերտ Կլեմենտը երկար ժամանակով եղավ աղետի գոտում, գրի առավ հարյուրավոր բնակիչների պատմածները՝ հիմնական սյուժեն հյուսելով Լենինականի № 10 «Ֆրանսիական դպրոցի» 300 երեխաների ճակատագրի շուրջ: Այն, ինչ նկարագրված է գրքում, փաստական ճշմարտություն է և հայտնի է յուրաքանչյուր սպիտակցու, լենինականցու, կիրովականցու: Գիրքը ողջ հայ ժողովրդի վշտի ու գոյատևման մասին է:

Աշխարհում կատարվող այժմյան իրադարձությունները մոռացնել չեն տալիս Հայաստանի երկրաշարժը. Ռոբերտ Կլեմենտի գիրքը դրա վկայությունն է: Դրա հրատարակությունը մարդասիրության և զոհաբերության պատրաստակամության օրինակ է, որը համակրանքի է արժանի:

Մի քանի խոսք գրքի հեղինակի մասին: Ռոբերտ Կլեմենտը ծնվել է 1949-ին, ուսուցիչ է, զբաղվում է լրագրական գործունեությամբ: Նա մի շարք գրքերի, ռադիոսցենարների, հեռուստաբեմադրությունների հեղինակ է: Կլեմենտը հայտնի է որպես մարդու իրավունքների պաշտպանության ակտիվ մարտիկ: Ընդ որում, դա արտահայտվում է ոչ միայն նրա հրապարակախոսության մեջ, այլև կյանքում: Այսպես, 1989-ի մարտին նա Պրագայում ձերբակալվեց՝ քաղաքական իր բողոքն արտահայտելով այն ժամանակվա Չեխոսլովակիայի կոմունիստական կառավարության դեմ, իր գործընկեր, գրող Վացլավ Հավելի՝ ներկայիս պրեզիդենտի ձերբակալման առիթով:

«Լենինականի երեխաները» գիրքը 1991-ի փետրվարին, Վիեննայում լույս է ընծայել «Յուգենդ ունդ ֆոլկ» («Երիտասարդություն և ժողովուրդ») հրատարակչությունը:

ԱՇՈՏ ՄԱՆՈՒՉԱՐՅԱՆ

«Գր. թ.», 17 մայիսի 1991 թ.

Փրկարարները: Լուսանկարը՝ Հմ. Կարապետյանի

№ 20 դպրոցը աղետից հետո:

Լուսանկարը՝ Ա. Մակարյանի

Լուսանկարը՝ Կ. Կառոլի

ՁԵԶ ՀԵՏ, ԱՌԱՆՑ ՁԵԶ

Թբիլիսիի խճուղու № 49 շենքի բակում թոռնիկների հետ զբոսնելիս կամ ծանոթ հարևանի հետ զրուցելիս կարելի էր տեսնել բարեհամբույր, կիրթ վարվելաձևով, ուշադիր ու սրտացավ ԱԻԴԱ ԱՎԵՏԻ ՍԱՀԱԿՅԱՆԻՆ: Սիրում էր կարգուկանոնն ամենուր, պատրաստ էր օգնելու նրանց ընկածին՝ ինչքան հնարավորություն ուներ:

Ծնվել է Բաքվում, 1925 թվականին: Այնտեղ է մեծացել, հասակ առել, ընտանիք կազմել: Այնուհետև տեղափոխվել է մեր քաղաք: Մայրական քնքուշ հոգատարությամբ էին շրջապատված աղջիկները՝ Ռուզաննան, Անժելան, Ալմաստը (Ալլան): Իսկ ամուսնու՝ գուլպեղենի ա/մ հնագույն աշխատակից Վարազդատ Սահակյանի ընկերությամբ ուներ հայ կնոջ հատուկ ուշադիր, հարգալից վերաբերմունք: Աշխատում էր բանվորական հանրակացարանում, որը հիմնականում ապրում էին մանկատնից եկած երիտասարդ աղջիկները՝ կարոտ քնքուշ վերաբերմունքի, շրջապատի հոգատարության: Երևի դա էր պատճառը, որ Աիդան ավելի բան ներսանում էր, խոհեմ, գիտեր ում հետ ինչպես վարվել: Բոլորի համար բարի խորհրդատու էր, սիրելի ընկերուհի, քույր:

Միշտ աշխույժ, հյուրընկալ, երիտասարդների խումբ ու զրույցով լի էր Սահակյանների բնակարանը: Չէր տրտնջում կենցաղային հոգսերից, սիրում էր խոհանոցը, տան կարգուկանոնը:

Աղջիկներն ստացան բարձրագույն կրթություն, դարձան տարբեր մասնագետներ, ամուսնացան: Ծնողաշատ ու խելացի Աիդա՝ Սահակյանը կարողանում էր տեղը տեղին հասցնել ամեն ինչ: Թոռնիկների համար անփոխարինելի՝ տատիկ էր:

Դեկտեմբերյան այդ չարաբաստիկ օրը թոռների՝ ԳՈՒՐԳԵՆԻ և ՉԱՐՈՒՀՈՒ հետ էր: Նրանց հետ էլ զոհվեց, չիմանալով, որ աղջիկը՝ ԱԼԼԱՆ նույնպես դարձավ անմեղ նահատակ:

ԱԼԼԱ ՎԱՐԱԶԴԱՏԻ ՍԱՀԱԿՅԱՆ

Չարագուշակ օրվա նախորդ գիշերը Ալմաստը (Ալլան) հերթապահում էր հիվանդանոցում: Ինչպես անցավ այն՝ ծանր, թե խաղաղ... Չիմացան տանեցիները: Չըհասցրեց պատմել, կիսատ մնաց ամեն ինչ: Մինչդեռ Ալլա Վարազդատի Սահակյանը չէր սիրում կիսատ գործը: Եթե սկսել ես, ուրեմն հասցրու մինչև վերջ՝ սա էր նրա սկզբունքը ամեն ինչում: Խաղաղ, համեստ արտաքինով աղջիկ էր Ալլան, ավելի շատ լռակյաց: Բայց ով մոտիկից ճանաչում էր նրան, գիտեր Ալլայի ուժեղ կամքի, ներքին կորովի, հաստատակամության մասին: Լավագույն վկայությունը՝ երկար ու համառ փորձերից հետո Երևանի բժշկական ինստիտուտի բուժական ֆակուլտետի ուսանողուհի դառնալն ու այն փայլուն կերպով ավարտելն էր: Դեռևս ինստիտուտում սովորելու տարիներին Ա. Սահակյանն արդեն հասարակական ակտիվիստ էր, ուսումնա - դաստիարակչական հանձնախմբի նախագահ: Դա շատ օգնեց երիտասարդ աղջկան ճիշտ կողմնորոշվելու մարդկային հարաբերություններում, բոլոր հարցերում ցուցաբերել խելացի դիրքորոշում:

Որպես բժիշկ նոր էր բռնել իր ուղին: Գիտակ մասնագետ էր, սպասված բժշկուհի բոլոր հիվանդների համար: Երբ մտնում էր պալատ շուրջալույծ՝ խոնարհ ու ազնիվ ժպիտը դեմքին, հիվանդներն աշխուժանում էին անմիջապես:

Շատ էր սիրում քրոջ երեխաներին, կապված էր յուրաքանչյուրի հետ յուրովի: Երկրաշարժից մեկ ամիս առաջ էր ամուսնացել, չհասցրեց ընձյուղվել... Ափսոս, հազար ափսոս... Զոհվեց հիվանդների հետ, Հիպոկրատի երդմանը հավատարիմ՝ անհաղորդ մոր և քրոջ երեխաների մահվանը:

Քաղաքը կորցրեց իր լավ բժշկուհիներից մեկին, մարդկային բարձր առաքինություններով օժտված, ալմաստի պես ազնիվ ու շքեղ հոգու

տեր Ալմաստ Սահակյանին:

ԳՈՒՐԳԵՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ԴԱՐԲԻՆՅԱՆ

10 տարեկան էր Գուրգենը, սակայն լուրջ էր, հավասարակշռված՝ ինչպես մեծը: Երբ մենք՝ հարևաններս, ծանոթներս ուզում էինք խրատել, ինչ-որ բան սովորեցնել մեր երեխաներին, անպայման օրինակ էինք բերում Գուրգենին: Դաստիարակված, խելացի այդ տղան սիրելի էր գրեթե բոլորի համար: Ծնողները, հարազատները հպարտանում էին, որ Գուրգենը բացի դըպրոցում լավ սովորելուց, կարող էր մեծերի հետ զրուցել տարբեր թեմաների շուրջ, անել իր խելացի դատողությունը: Սովորում էր Օրջոնիկիձեի անվան դպրոցի չորրորդ դասարանում: Սիրում էր հեծանիվ, զանազան կոնստրուկտորների հավաքածուներով խաղալ: Շատ էր կապված պապիկի՝ Վ. Սահակյանի հետ: Հաճախ էր նրա հետ գնում ձկնորսության:

Երկրաշարժի օրը պապիկի տանն էր: Պատրաստվում էր դպրոց գնալ: Հիշեց, որ մայրը Զարուհուն՝ փոքրիկ քրոջն էլ պետք է բերեր, որպեսզի գնար աշխատանքի: Արագ-արագ իջավ շենքի մուտքի մոտ, մոր գրկից վերցրեց ծվլվացող քրոջը, մեծի պես ժպտաց ու բարձրացավ երկրորդ հարկ: Մայրը դեռ չէր հասցրել տեղ

հասնել, երբ ցնցվեց գետինը:

ԶԱՐՈՒՀԻ ԳՐԻԳՈՐԻ ԴԱՐԲԻՆՅԱՆ

Ծնվել է 1986 թվականին: Անընդհատ ծվլվացող թըռչնակի էր նման Զարուհին: Եղբոր՝ Գուրգենի հակապատկերն էր: Ծուտակելուկի պես վրա էր տալիս իմացածը, խոսում էր անվերջ, բլբլում: Շատ էր կապված հոր՝ Գրիգոր Դարբինյանի հետ: Փոքրիկ սայլակի մեջ կծկված՝ Զարան չարաճճի աչքերով կարծես հրամայում էր հորը. «Տար ինձ, պապա, երբ դու իմ կողքին ես, ամեն ինչ լավ է»: Բակի երեխաները կարծես նրան էին սպասում: Գրկում էին, համբուրում, խոսեցնում, իսկ նա՝ ջինջ ու անմեղ ժըպիտով նայում էր շուրջը, ուրախանում և ուրախացնում բոլորին: Երկուսուկես տարեկան Զարուհին զոհվեց սիրելի տատիկի և եղբոր հետ:

***

Գրեթե ամեն օր իր սիրելի բալիկների, մոր, քրոջ գերեզմաններին այցելության է գնում գուլպեղենի ա/մ աշխատակից Անժելա Սահակյանը: Անդարմանելի կսկիծը սրտում նա լուռ զրուցում է նրանց հետ, մեկ անգամ ևս դասավորում Զարուհու, Գուրգենի շիրմաթմբին շարված խաղալիքները, արցունքից մշուշված աչքերով նայում չորսի նըկարներին ու դողացող շուրթերով մրմնջում. «Ձեզ հետ, առանց ձեզ»:

Մ. ՓՈՐՍՈՒՂՅԱՆ

ԲԱՐՍԵՂՅԱՆՆԵՐԸ

ՀՐԱՉ ՂԱԶԱՐԻ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆԸ (ծնվել է 1953 թ.) աշխատում էր գուլպեղենի արտադրական միավորումում: Ենթակայի ու համեստ ենթավարպետ էր, որին Սիրուն Հրաչ էինք անվանում: Գեղեցիկ, գանգրահեր մազեր ուներ և սև աչքեր: Ընտանիքի հոգատար հայր էր:

Չէր լրացել մի տարին, ինչ Բուլվարային փողոցում նոր բնակարան ստացան, բայց չվայելեցին:

Աղետի օրը կնոջ՝ ԷՄՄԱՅԻ հետ երկու որդիներով տանն էին: Ավագ որդին պապիկի տանն էր և փրկվեց: Հրաչի եղբայրները Էմմային գտան 5-րդ օրը,

զոհվել էր փոքրիկ Արթուրիկին գրկած, մայրական թևերով պաշտպանել, փրկել էր որդուն, որը երկու տարեկան չկար: Հորեղբայրները նրան ողջ գտան: Իսկ ՀՐԱՉԻՆ ուշ գտան՝ միջնեկ որդուն գրկած: Երկուսն էլ զոհված էին: Եվ այսպես, ահավոր երկրաշարժի պատճառով Վիգեն և Արթուր Բարսեղյանները մնացին որբ:

ԿԱՐԻՆԵ ՂԱԶԱՐԻ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆԸ (ծնվել է 1956 թ. մայիսի 31-ին), աշխատում

էր գուլպեղենի արտադրական միավորումում: Համեստ էր, խոնարհ ու աշխատասեր, սիրված ու հարգված ողջ կոլեկտիվում: Ամուսնուն նվիրված կին էր և երեք երեխաների մայր: Նա էլ զոհ դարձավ աշխատավայրում: Գնաց երազները թերի թողած, դաժան մահով, երիտասարդ տարիքում:

ՄԱՐԻՆԵ ՂԱԶԱՐԻ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆԸ ծնվել է 1962 թ. մարտի 8-ին, ոչ մի տեղ չէր աշխատում: Տնային տնտեսուհի էր, ամուսնուն նվիր-

ված և երկու երեխաների մայր: Նատ մտերիմ էր քույր Կարինեի հետ և եղբոր ու քրոջ հետ մի ճակատագիր ընդունեցին:

Մարինեն, ինչպես միշտ նախաճաշ էր պատրաստում և սպասում ամուսնուն և երկու որդիներին, բայց դաժան երկրաշարժը վրա հասավ. Մարինեն զոհվեց աչքը ամուսնու և երեխաների ճամփին: Զույգ երեխաները մնացին մայրական խնամքի կարոտ:

ԷՄԻԼՅԱ ՍՏԵՓԱՆԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Ծնվել է 1963 թ., № 35 դպրոցն ավարտելուց հետո ուսանել է հաշվապահական դասընթացներում և աշխատել կարի № 2 արտադրական միավորումում: Կարող բանվորուհի էր: Ամուսնացած էր: Ուներ 5-ամյա մի աղջիկ: Սպասում էր երկրորդ երեխային...

Աղետի օրը Էմիլյան Սոնկրյան մանկապարտեզ էր տարել: Գնացել էր մորը տեսության: Երկրաշարժի պահին փլվում է շենքը և զոհվում են նաև հայրը՝ ԱԼՎԱՐԴԸ, հորաքրոջ աղջիկը՝ ՌՈՒԶԱՆՆԱՆ, իսկ մորը փլատակների տակից հանում են վիրավոր:

ՕԼԳԱ ԺՈՐԱՅԻ ԵՓՐԱՆՈՍՅԱՆ

Ծնվել է 1949 թվականին, մեր քաղաքում: № 21 դպրոցում ուսուցչուհի էր աշխատում: Երկրաշարժի օրը աշխատանքի չէր գնացել հիվանդության պատճառով: Որդու հետ տանն էր: Բարեբախտաբար, զավակը փրկվեց: Մայրը զոհվեց որդու՝ Արտուշիկի անունը շուրթերին, Գնրցենի փողոցի բարձրահարկ շենքերից մեկում: Արհավիրքի զոհ դարձավ ամենաբարի և ամենաառաքինի մասնագիտությամբ ուսուցչուհին:

ԳԱՅԱՆԵ ՎԱՆԻԿԻ ՈՍԿԱՆՅԱՆԸ ծնվել է 1967 թվականին: Հսկիչ էր աշխատում ռեզիստորների «Օ-մեգա» գործարանում: Ամուսնացած էր, մեկ տղա ուներ՝ մեկ տարի 2 ամսական: Աղետի ժամանակ գտնվում էր ծննդատանը: Հետնում էին մնացել երկունքի ցավերը և Գայանեն տղա էր ունեցել, բայց երկրաշարժը մորն ու նորածնին տարավ, այդպես էլ կյանքի չարն ու բարին չըճաշակած: Մեկը կյանքի գարունքին, մյուսը դեռ նոր միայն լույս աշխարհ եկած:

ՍՈՆՅԱ ՌՈՒԲԵՆԻ ՇԻՐԱԶՅԱՆԸ ծնվել է 1956 թվականին, մեր քաղաքում: Սովորել է № 5 դպրոցում, ապա հաշվապահական դպրոցում է ուսանել: Աշխատում էր հացարնդունման ձեռնարկությունում: Երեք երեխաների մայր էր և աշխարհից հեռացավ բնության կույր տարերքի և չար ուժի ձեռքով, մնալով կյանքին կարոտ և չճաշակելով երեխաների իրենց նպատակին հասցնելու երջանկությունը:

Սոնյան զոհվեց տանը, որ ընդամենը երկու ամիս առաջ էր ստացել, թողնելով երեք երեխաներին որբ:

ՆՎԱՐԴ ԳՐԻԳՈՐԻ ՋԱՆՈՅԱՆ

Ծնված 1951 թ. հունիսի 25-ին: Բարի կին էր և սիրելի ծնող: Բոլորին հավասար էլ սիրում էր՝ երեք անչափահաս երեխաներին, ամուսնուն, քույրերին: Չուներ եղբայր, ունեցավ փոքրիկ Հակոբիկին, ուրախությանը չափ չկար:

Առավոր երկրաշարժի անմեղ զոհերից մեկն էլ եղավ բոլորիս կողմից հարգված և անմոռանալի Նվարդը: Զոհվեց գուլպեղենի արտադրական միավորման կոտտոն արտադրամասում: Թող հողը թեթև լինի վրադ, հավերժ անփոխարինելի Նվարդ:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՕՐԵՐԻ

ԽՐՈՆԻԿԱ՝ ԳՐՎԱԾ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ, ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹՅԱՆ ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐ, ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ

(Սկիզբը՝ «Հիշողություն» № 27-ում)

Գյումրին ավերվեց, բայց Գյումրին ծնվեց: Գյումրին, Սպիտակը, Ստեփանավանը, Կիրովականը, մյուս ավերված բնակավայրերը կրկին կհառնեն նաև Ոսկեհատ Քոչարյանի, Կարինե Միլիտոսյանի, Վարդուհի Գրիգորյանի, Սիրվարդ Պապիկյանի, Անահիտ Գրիգորյանի, Նարինե Բաղդասարյանի, ուրիշ շատ-շատերի նորածին զավակների շնչով, նրանց պարգևած ուրախությամբ: Ընտանիքում կորցրած հարազատի ողբին հաջորդեց մանկան ճիչը: «Երևանշին» տրեստի փրկարարների ջանքերով ավերակույտերից հանված Արմինե Խաչատրյանը նույն օրն էլ դուստր ունեցավ, որը կշարունակի հոր կիսատ մնացած կյանքը: Սպիտակցի Մեղա Վոլյան-Ասատրյանը կորցնելով զավակներից մեկին, դեկտեմբերի 12-ին մյուսն ունեցավ: Միայն Լենինականում աղետից մեկ ամիս անց արդեն 62 երեխա էր ծնվել: Իսկ հյուսիսային մյուս շրջաններում նրանց թիվը հասել էր 298-ի: Աղետի վայրերից մեկնած ընտանիքները Երևանում ունեցան 74, Թբիլիսիում 14, առողջարաններում 21 երեխա:

Կյանքը շարունակվում է, այն հաղթում է մահին:

Լենինական, Կիրովական, Սպիտակ, Ստեփանավան ու մերձակա գյուղեր փրկության մեկնող մարդիկ տանում էին ոչ միայն տեխնիկա, այլև սննդամթերք, այն ամենը, ինչ անհրաժեշտ էր ամեն ինչ կորցրած շուրջ յոթ հարյուր հազար աղետյալների համար: Մարտունու շրջանի Վարդենիսի սովխոզի դիրեկտոր Սանասար Խաչատրյանն ավտոմեքենաներով մի անգամ հաց, միս, երշիկ, կաթնամթերք, պահածոներ էր ուղարկել: Նրա օրինակին հետևեցին շատշատերը: Կամոյի շրջանի Լանջաղբյուր գյուղից Սպիտակ հասցվեց 4 տոննա կարտոֆիլ, Աշտարակից՝ 1,5 տոննա հաց, Արովյանի շրջանից՝ զգալի քանակությամբ լավաշ, միս, կարտոֆիլ, միրգ: Ապարանում կանգնեցվում էին Սպիտակ մեկնող մեքենաները և թարմ լավաշ, պանիր, կարագ և յուղ բեռնում: Արթիկի, Թալինի, Անիի, Արագածի շրջանների աշխատավորները ամեն օր թարմ կաթնամթերք էին հասցնում աղետյալներին:

Աղետյալների օգնության ֆոնդին իրենց անձնական խնայողությունից բաժին են հանել նաև տասնյակ հազարավոր քաղաքացիներ, գիտության, մշակույթի, պետական ճանաչված գործիչներ: Պրոֆեսոր Արամ Աբրահամյանն, օրինակ, տրամադրել է 10 հազար ռուբլի, բանաստեղծ Միխայիլ Դուդինը՝ 6 հազար, ակադեմիկոսներ Վիկտոր Համբարձումյանը և Նիկոլայ Ենիկոլոպովը՝ 3-ական հազար, կինոռեժիսոր Կարեն Շահնազարյանը՝ 2500, ԽՄԿԿ Կենտկոմի քաղբյուրոյի անդամ, ԽՄԿԿ Կենտկոմի քարտուղար Ալեքսանդր Յակովլևը, կինոռեժիսոր Ռուբեն Գևորգյանը՝ 2-ական հազար, վրաց բանաստեղծ Ջանսուղ Չարկվիանին 1000 ռուբլի: Աշխարհի չեմպիոն Գարի Կասպարովը և մադրիդյան շախմատային բարեգործական խաղի մյուս մասնակիցները փոխանցեցին 80 հազար, իսկ Անատոլի Կարպովը՝ 1500 դոլար:

Մոսկվայում կայացած իր ստեղծագործական երկու երեկոների 1500 ռուբլի հոնորարը տուժածների օգնության ֆոնդ փոխանցելով,

(Շարունակությունը՝ 5-րդ էջում)

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍՄԲԱՏՅԱՆ

Զոհվեց 113 «Բ» շենքի փլվածքների տակ՝ հարսի և փոքրիկ Հայկի հետ, թողնելով ծնողներին վշտի ու տառապանքի մեջ:

Անդրանիկն ապրեց 15 տարի, սակայն իր համեստ ընկերասիրությամբ, իր վարվեցողությամբ թե դպրոցում, թե մանկական շրջապատում մեծ սեր ու հարգանք էր վայելում:

Ծնվել էր 1974 թ. հունվարի 26-ին, խինդ ու բերկրանք պարգևելով ծնողներիս, բայց որքան կարճ տևեց այն: 6 տարեկան հասակից Ա. Խնկոյանի անվան դպրոցի սան դարձավ, բայց, ավա՜ղ, հասունության ատեստատի չարժանացավ... Շատ-շատերի նման երազ դարձավ, հեռացավ... իր փայլուն գիտելիքները, այլ արժանիքները թողնելով սոսկ հիշողություն:

ԻԶԱԲԵԼԱ ՊԱՏՎԱԿԱՆԻ ՍՄԲԱՏՅԱՆ

Ծնվել էր 1969 թ. ապրիլի 7-ին, բանվորի ընտանիքում: Միջնակարգ կրթությունը ստացել էր 11-րդ դպրոցում, այնուհետև աշխատել «Հայէլեկտրակոնդենսատոր» արտադրական միավորումում: Առանց հոր էր մեծացել փոքր հասակից, դա են վկայում թախծոտ աչքերը:

Ավա՜ղ, ինչքան երազանքներ ուներ, ինչ սեր ու հարգանք էր վայելում ոչ միայն կոլեկտիվում, այլև սկեսրանց կողմից, որոնք իրենց աղջիկը համարելով չբաժանեցին իրենց տղայից մահից հետո:

Իզաբելան էլ զոհվեց սկեսրանց շենքում ամուսնու եղբոր՝ Անդրանիկի և իր 9 օրական Հայկի, հետ, խոր վիշտ պատճառելով հարազատներին, շրջապատին:

ԱՐԹՈՒՐ ՀԱԿՈԲԻ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ

Ծնվել էր 1971 թ.: Սովորում էր Լենինականի № 35 միջնակարգ դպրոցի 10-րդ դասարանում: Չորրորդ դասարանից սկսած, հաճախել է «Սպարտակ» սպորտընկերություն, որ հմտանում էր ռնգբամարտում: Արթուրը շատ էր սիրում այդ սպորտաձևը և ամբողջ էությամբ տարված էր նրանով: Նա ցանկանում էր միջնակարգը ավարտելուց հետո ընդունվել ֆիզկուլտ ինստիտուտ: Արթուրը դեռ չէր բոլորել իր կյանքի 18-րդ գարունը, երբ կատարվեց անսպասելին՝ դեկտեմբերյան աղետը, որը հազարավորների շարքում խլեց նաև նրա կյանքը:

ԼԻԴԱ ԳԵՎՈՐԳԻ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

35-ամյա սև աչքունքով այս հայուհին գուլպեղենի արտադրական միավորման բանվորուհիներից էր, նրանցից, ովքեր մնացին իրենց աշխատատեղերում, նրանցից, որոնց համար չավարտվեց աշխատանքային օրը...: Լիդան, որ ավարտել էր Սպանդարյանի անվան միջնակարգ դպրոցն ու ամուսնացել, ընտանիք կազմել, ուներ հրաշալի մի տղա՝ Հրանտիկ անունով, որին սիրում էր հոգու բոլոր թելերով: Երիտասարդ մայրը երբեմն, առանց առիթի ասում էր որդուն. ես գիտեմ, որ շուտ եմ մեռնելու, ախար, որ մնալու ես առանց մայրիկի:

... Երեք օր էր մնացել, պատրաստվում էր տոնելու միակ որդու 18-ամյակը, սակայն Լիդան չհասցրեց ավարտել սկսած թխվածքները, շնորհավորել պատանեկության շեմը ոտք դրած որդուն, զոհ գնաց չար աղետին:

ՍՎԵՏԼԱՆԱ ՊԱՏՎԱԿԱՆԻ

ՍԱՐԳՍՅԱՆԸ ծնվել է 1953 թվականին, Ղուկասյանի շրջանի Ղուկասյան գյուղում, պատերազմի վետերանի ընտանիքում: Գյուղի դպրոցն ավարտելուց հետո ամուսնացել է և հաստատվել մեր քաղաքում:

Աշխատել է սանէպիդկայանում: Համեստ էր ու բարի Սվետլանան, վայելում էր աշխատողների սերն ու հարգանքը, գեղեցիկ ձայնով գրավում բոլորի ուշադրությունը:

Ահավոր երկրաշարժը վայրկյանների ընթացքում Սվետլանայի կյանքն էլ խլեց, երկու երեխաներին թողնելով հոր խնամքին:

ԱՆԱՀԻՏ ՄԻՇԱՅԻ ԱՎԱԳ

ՅԱՆԸ ծնվել է 1958 թվականի հունվարի 8-ին: Միջնակարգ կրթությունն ստացել է № 10 դպրոցում, ապա ուսանել հաշվապահական դասընթացներում:

Ամուսնացած էր Անահիտը, ունեի մեկ երեխա: Սկզբում աշխատել է Լուկաշինի անվան մանվածքային ֆաբրիկայի լաբորատորիայում, ապա գործելենի արտադրական միավորման, բրիգադավար էր ֆիրմայի արտադրամասում:

Չենք այստեղ էլ, աշխատանքի պահին մահկանացուն կնքեց սիրված բանվորուհին, մինուճար դստերը որբ թողնելով:

ԱԼՎԱՐԴ ԱՂԱՔԵԿԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Ծնվել է 1964 թվականի ապրիլի 16-ին, Լենինականում: Միջնակարգն ավարտել էր № 11 դպրոցում, այնուհետև ավարտել մանկավարժական ուսումնարանը:

Ամուսնացած էր, ունեի երկու փոքրիկ բալիկներ, սակայն չվայելեց ոչ իր ամուսնական կյանքի քաղցրությունը, ոչ էլ զավակների հետ կապված գալիք երջանկությունը: Նա էլ շատ-շատերի նման զոհ վեց կարի ֆաբրիկայում, չհասցնելով նույնիսկ աշխատել իր մասնագիտությամբ:

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ՎԱՂԻՆԱԿԻ ԲԱԼՈՅԱՆ (ՏՈՆՈՅԱՆ)

Ծնվել է 1955 թվականի փետրվարի 1-ին: Միջնակարգը ավարտելուց հետո 1973-76 թվականներին սովորել և ավարտել է Մռավյանի անվան մանկավարժական ուսումնարանը: Սիրված մասնագիտությամբ աշխատելու համար 12 տարի մնաց հերթագրված ժողկրթբաժնում:

Աշխատում էր մեխգործարանում: Լաբորանտ բանվոր էր: Այստեղ էլ դեկտեմբերի 7-ին կտրվեց նրա կյանքի ու իղձերի լարը: Հըմայիչ համեստությամբ Սուսաննան վայելում էր բոլորի հարգանքն ու համակրանքը: Նա հիանալի անձնավորություն էր, նվիրված իր ընտանիքին և 2 երեխաներին:

ԱԶՆԻՎ ՄԻՇԱՅԻ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Քո այս լուսանկարն է մնացել որպես հուշի մի պատառիկ և մրմռում է հարազատներիդ ու բարեկամներիդ սիրտը, տոչորում անմեռ մի կարոտով: 1981 թվականին էիր ծնվել: Հաճախում էիր № 9 դպրոցի առաջին դասարան: Այնպես սիրում էիր երաժշտություն և կյանքը քեզ բաժին ընկած, որ այնպես կարճատև եղավ: Զոհվեցիր ընկերներիդ հետ միասին, տարերքի մոլեգնած ուժով: Քո հանգած աչքերում դատապարտեցիր կյանքի անիրավությունները ու անարդարությունները:

ՀԱՅՈՒՀԻՆ

Ոսկեհեր, կապուտաչյա, ձյունանուշիկ իմ բալիկ, ընծածին հայուհի: Ինչքան էիր ուրախացնում քո հեզանկուն պարերով, սովորած նոր երգերով ու ոտանավորներով: Անհամբեր սպասում էինք, թե ե՞րբ էիր գնալու դպրոց և այնտեղ քեզ ինչպե՞ս էիր դրսևորելու:

Եկավ նաև այդ ժամանակը, երբ հաճախեցիր № 16 միջնակարգ դպրոց: Ինչպիսի սիրով ու պատասխանատվության մեծ զգացումով էիր կատարում ուսուցչուհու բոլոր հանձնարարությունները: Բոլորը հիանում էին քո ձեռագրով, որը միշտ ցուցադրվում էր դասարանում: Ուսուցչուհի Լարիսա Մալխասյանից ամեն անգամ լսում էինք գովեստի խոսքեր:

Ուսուցչուհու կողմից սիրված և ուսուցչուհու հետ զոհված իմ բալիկ՝ ԱՄԱԼՅԱ ՄԱՅԻՍԻ ԱԾԻԿՅԱՆ (ծնված 1979 թ. դեկտեմբերի 13-ին)

չեն մոռացվի: 9 տարին չլրացած հեռացար կյանքից և խորը վերք բացիր ծնողներիդ ու հարազատներիդ սրտում:

ՉԻՐԱԿԱՆԱՑԱԾ ԻՂՁԵՐ

ԲԱԳՐԱՏ ԼՅՈՎԱՅԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԸ ծնվել է 1979 թվականի հունվարի 2-ին: Սովորում էր Ախուրյանի № 1 միջնակարգ դպրոցի 3-րդ դասարանում: Զրկվեց կյանքից, չիրականացրեց շատ ու շատ նպատակներ:

Եղբայրս՝ Բագրատը 2 տարեկան էր, երբ զրկվեց հորից: Երազում էր շուտ մեծանա*, ամուսնացնել երեք քույրերին և սփոփեր վշտից մորմոքող մոր հոգին:

Դեկտեմբերի 3-ին իմ ծննդյան օրն էր, երբ մենք՝ երկու քույրս և եղբայրս որոշեցինք ձայնագրել մեզ, այդ պահին եղբայրս արտասանեց. «Մայրը նշում է ծնունդը որդու, իսկ որդին չկա»: Այս տողերը հաճախակի էր արտասանում, երևի իմանալով իր դառը ճակատագիրը: Այս ամենից հետո եղբորս ձայնը մնաց որպես հուշ: Եվ, իրավ չլրացավ նրա 10-ը տարին, որին մեկ ամիս էր մնացել: Եղբորս մահը ոչ միայն վշտացրեց

մեզ, այլև հարևաններին ու բարեկամներին:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ԴԵՐ 24-Ը ՉԲՈԼՈՐԱԾ

ՍԻՐՎԱՐԴ ՍԱՐՈՅԻ ՄԻՆԱՍՅԱՆԸ ծնվել է 1964 թըվականի հունվարի 4-ին, Արթիկի շրջանի Հառիճ գյուղում: Դպրոցն ավարտելուց հետո ուսումը շարունակել է Երևանի ռադիո-կապի տեխնիկումում: Աշխատանքի է անցել քաղաքի կենտրոնական փոստատանը, որտեղ էլ զոհվեց:

Գեղեցիկ էր թե արտաքինով և թե հոգով, էությամբ: Ընտրել էր իր կյանքի ընկերոջը՝ սիրել ու ամուսնացել: Ապրում էր՝ երազելով ունենալ բնակարան, ստացավ, բայց դրանում ընդամենը երկու ամիս ապրեց:

Սիրված մայր ու կին էր: Չէր կարող կյանքը պատկերացնել առանց երեխաների, բայց դաժան արհավիրքը խլեց 24 տարին դեռ չբոլորած նրա կյանքը, թողնելով երկու երեխաներին, վիշտ պատճառելով ծնողներին ու հարազատներին:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ, ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹՅԱՆ ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐ, ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ

(Սկիզբը՝ 4-րդ էջում)

անվանի դրամատուրգ Միխայիլ Շատրովը ողբում է.. «Վաղուց համակրում եմ հայ ժողովրդին՝ նրա իմաստության, խիզախության ու քաջության, կենսունակության ու հպարտության համար: Ահա թե ինչու Հայաստանում տեղի ունեցած արհավիրքը ես ընդունեցի որպես իմ անձնական ողբերգությունը: Գլուխս խոնարհում եմ երկրաշարժից անմեղ զոհվածների ու տուժածների առջև»:

Աղետն այնքան ցնցող էր, որ շատերը նվիրաբերեցին նույնիսկ իրենց վերջին կոպեկները: Ուղարկելով 21 ռուբլի, Ամուրի մարզի Բելոգորսկ քաղաքի տուն-ինտերնատի բնակիչները գրել էին. «Հայ ժողովրդին հասած արհավիրքի լուրն առնելուն պես որոշեցինք դրամ հավաքել և ուղարկել Հայաստան... Կներեք, որ քիչ է, չէ՞ որ մենք թոշակ չենք ստանում և զրկված ենք աշխատելու հնարավորությունից... Կարծում ենք, որ դա ևս պետք կգա աղետից տուժած մեր եղբայրներին ու քույրերին»: Դրամական փոխանցման թերթիկի մի անկյունում փոքրիկ Սախնո Դենկասը Ակտյուբինսկի մարզի Խրոմտաուից գրում է. «Սիրելի հայաստանցի իմ քույր ու եղբայր, ես այժմ ութ տարեկան եմ, ծնողներ չունեմ, որոնք եմ մեծանում: Ախր շատ ու շատ փոքր եմ, ոչնչով օգնել չեմ կարող ձեզ: Ինձ թվում էր, թե աշխարհում միայն ես չունեմ մայր և հայր, բայց ավաղ, Հայաստանում ինձ նման շատերը գտնվեցին: Շատ կցանկանայի, որ Սպիտակում, Կիրովականում և Լենինականում ապրող երեխաները գրեին ինձ: Այսքանը միայն, ուղարկում եմ իմ 20 ռուբլի ամսական նպաստը»: Իսկ Կալուգայի մարզի Մեշչովսկի շրջանի Ուրվան գյուղի ծերունազարդ Տամարա Սոլովյովան, որ երբեք Հայաստանում չի եղել, փոխանցել է տարիների ընթացքում կոպեկ առ կոպեկ հավաքած իր 2 հազար ռուբլին և, դա քիչ համարելով, ուղարկել է իր լավագույն զգեստը, նույնիսկ բրդյա շորերը:

Երկրաշարժը ցնցեց սփյուռքահայությանը: «Ազգային այս մեծ աղետին առջև ոչ մեկ հայ իրավունք չունի թերանալու և ուշանալու իր պարտավորության մեջ,- գրում է Անթիլիասի Կարմիրյան վարժարանի տնօրեն Հովհաննես Թասլաքյանը, - անտարբեր չենք կրնար մնալ, միայն ցավակից չենք կրնար ըլլալ: Նյութական և բարոյական բոլոր միջոցներով պիտի ջանանք թեթևացնել վշտերն ու ցավերը մեր հարազատներուն և դարման հասցնել անոնց կոտտացող վերքերուն»:

Այդպես է մտածում ամբողջ հայությունը: Ֆրանսիայում, թե Սիրիայում, ԱՄՆ-ում թե Լիբանանում, աշխարհի որ ծայրամասերում էլ որ ապրելիս լինեն, միևնույն է, նրանց հոգում Հայաստանն է, հայ ժողովուրդը, նրա ցավերն ու տառապանքը: Երկրաշարժի հետ ասես փուլ են եկել մարդկանց տարազատող պատնեշները: Ամենայն Հայոց և Մեծ Տանն Կիլիկիո (Անթիլիաս) կաթողիկոսները, դիմելով աշխարհով մեկ ցրված հայ ժողովրդին, պահանջեցին «մեկ սիրտ, մեկ կամք դառնալ» և «իրենց աշխատանքի ու զոհողության բաժինը շարունակեն բերել, ամոքելու տառա-

(Շարունակությունը՝ 7-րդ էջում)

ՍԻՐԵԼԻ ԶԱՎԱԿԻ ՀԵՏ ՄԻԱՍԻՆ

ՎԱՐԴՈՒՇ ԺԻՐԱՅՐԻ ԲԵԿՋԱՆՅԱՆԸ ծնվել է 1956 թվականի մարտի 15-ին։ Սովորել է Վահան Տերյանի անվան ... դպրոցում, գերազանց գնահատականներով։ 1973-ին ավարտել է դպրոցը և նույն տարում ընդունվել պոլիտեխնիկական ինստիտուտի քաղաքային մասնաճյուղ։ Լավ էր սովորում նաև ինստիտուտում։

1978 թվականին Վարդուշն աշխատանքի է ընդունվում Լուկաշինի անվան մանվածքային ֆաբրիկայում ինժեների որակավորումով, հետագայում նշանակվում է բաժնի վարիչ։

Տղան՝ ՎԱՀԱՆԸ, հիվանդ էր և Վարդուշը ընդամենը մեկ օր բացակայեց աշխատանքից որդուն խնամելու համար։ Զոհվեց տանը, սիրելի զավակի հետ միասին, աչքը՝ մեծ որդու ճանապարհին։

ՎԱՀԱՆ ԱՂԱՍՈՒ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆԸ ծնվել է 1984 թվականի մայիսի 21-ին։ Հաճախել է ծողկրթբաժնի № 4 մանկապարտեզ։ Չափազանց խելացի և լուրջ երեխա էր։ Վահանի այդ օրվա բացակայությունը տագնապել էր դաստիարակչուհուն։ Վահանին շատ էին սիրում մանկապարտեզում։

ՍԻՐԱՆՈՒՇ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ԲԵԿՋԱՆՅԱՆԸ ծնվել է 1940 թվականի հունվարի 24-ին, մեր քաղաքում, աշխատավորի ընտանիքում։

Սիրված ու հարգված անձնավորություն էր Սիրանուշը թե ամուսնու ու որդու, և թե ճանաչողների շրջանում։ Մի երազանք ուներ՝ ամուսնացնել իր միակ զավակին, ունենալ բազում թոռնիկներ։ Բայց նրա բոլոր երազանքները կիսատ մնացին կիսատ թողած կյանքի նման։

Սիրանուշը կյանքից հեռացավ ընդամենը 48 գարուն ապրած՝ մնալով իրենց 9 հարկանի շենքի փլատակների տակ։

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԲԵԿՋԱՆՅԱՆ

ՋՈՒԼԵՏԱ ՏՈԼԻԿԻ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Ծնված 1957 թվականին, տնային տնտեսուհի էր, չորս երեխաների մայր։ Դեկտեմբերի 7-ին համբուրելով երեք դուստրերին, դպրոց ճանապարհեց, իր հետ տանելով 2,5 տարեկան ԱՇԽԵՆԻԿԻՆ։ Մոլեգնած տարերքը չխնայեց մորն ու դստերը։

ԺԱՆԵՏԱ ՍԵՐՅՈԺԱՅԻ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Ծնված 1958 թվականին, տնային տնտեսուհի էր և երկու երեխայի մայր։ Նա էլ Երևանյան խճուղու № 113 «Բ» շենքում էր ապրում։ Աղետի օրը երեխաներին դպրոց և մանկապարտեզ ուղարկելուց հետո վերադարձավ տուն և այլևս չտեսավ նրանց։

ԼՈՒՅՍ ԴԱՌՆԱՔ

ԿԱՐԻՆԵ ԳՐԻՇԱՅԻ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆԸ ծնվել է 1963 թվականի մարտի 15-ին, մեր քաղաքում։ Միջնակարգ կրթությունն ստացել է № 9 դպրոցում։ Ապա ուսանել է Թբիլիսի արդյունաբերության տեխնիկումում, ձեռք բերել կարի տեխնոլոգի մասնագիտություն, սակայն աշխատում էր Մերկուրովի անվան թանգարանում։ Սիրված ու հարգված անձնավորություն էր։ Երկու որդի ուներ՝ ԱՐՏՅՈՄ ԱԼԵՔՍԱՆԻ ՍԱՐԳՍՅԱՆԸ (ծնվ. 1986 թ.) և ԱՐԱՅԻԿ ԱԼԵՔՍԱՆԻ ՍԱՐԳՍՅԱՆԸ (ծնված 1988 թ.)։ Աղետը առաջին իսկ ցնցումից ավերակույտի վերածվեց Շիրակացի խճուղու № 7 շենքի 7-րդ բնակարանը։ Կարինեն անմեղ զոհ դարձավ իր որդիների հետ։

ԱՆԱՀԻՏ ԵՎ ԱՐՓԻՍԻԿ ԳՅՈՒԼԵՑՅԱՆՆԵՐ

Կյանք կար քույրերի աչքերում, սիրում էին բոլորին, ամեն յավ բան, բայց ամենից շատ՝ իրար, և իրար փարված էլ զոհ դարձան ահավոր երկրաշարժին, ցավ պատճառելով ոչ միայն ծնողներին, հարազատներին, այլև № 14 դպրոցի ուսուցիչներին։

Անահիտը սովորում էր 10-րդ դասարանում, մեծ նռանդով էր պարապում բուհ ընդունվելու համար։ Նա առաջադեմ աշակերտուհի էր, բարի էր, հուզական, սիրում էր նվագել։ Շատ էր կապված իր դասընկերների հետ և մինչև հիմա էլ նրանք համախակի են հիշում Անահիտին, այցելում են, ծաղիկներ բերում և լուռ զրուցում լուսանկարի հետ։

ԱՐՓԻՍԻԿԸ (նա չէր սիրում, երբ իրեն Արուսյակ էին անվանում) ամեն ինչում ձգտում էր նմանվել քույրիկին։ Նա սովորում էր 4-րդ դասարանում, ուսման գերազանցիկ էր, սիրում էր անգլերենի դասերը, հաճախում էր պարարվեստի դպրոց, չէր հոգնում պարապելուց։

Կյանքը շատ ծլատ գտնվեց քույրերի նկատմամբ։ Նրանք չհասցրեցին մի քիչ ընդարձակ կենսագրություն ունենալ, տեսնել իրենց երազած եղբորը՝ փոքրիկ Հրաչիկին, որը ծնվեց իրենց զոհվելուց հետո։

ՀԱՅՐ ՈՒ ՈՐԴԻ

Երեք օր փլատակների տակ էր, հարազատ որդին աչքերի առջև։ Աղերսում էր օգնություն։ Բժիշկների ուղեկցությամբ հանեցին ԺՈՐԱ ՀԱՅԿԻ ՂՈՒԿԱՍՅԱՆԻՆ (ծնված 1946 թվականին)։ Սակայն չհաջողվեց փրկել նրա կյանքը։

Իսկ կյանքը Ժորան սիրում էր ողջ էությամբ։

Բնավորությամբ պարզ էր ու շիտակ, շատ երազանքներ ուներ կապված միակ որդու ապագայի հետ։ Նրանք միասին կնքեցին իրենց մահկանացուն հարազատ տան փլատակների տակ։

Որդին՝ ՄԿՐՏԻՉ ԺՈՐԱՅԻ ՂՈՒԿԱՍՅԱՆԸ (ծնված 1983 թվականին) ընդունակ երեխա էր։ Երկու տարեկանում պտտասանում էր «Գայլն ու գառը» առակը, 5,5 տարեկանում մեծ բրոշ ջութակով ու դաշնամուրով կատարում էր փոքրիկ ստեղծագործություններ։ Ուզում էր շուտ գնալ դպրոց։ Սակայն երազանքը չկատարվեց։

ԴԱՆԻԱՅԻ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՆՎԵՐԸ

Քարամշակման բարձրարտադրողական տեխնոլոգիական գիծը, որը Դանիայի Կարմիր խաչը նվիրել է Հայաստանին, կօգնի զգալիորեն արագացնել երկրաշարժի գոտում առողջապահության օբյեկտների վերականգնման պրոցեսը։ Համաձայնագրով մասնավորապես նախատեսվում է, որ «Հաղշինանյութ» արտադրական միավորումը այդ տեխնոլոգիական գիծն ստանալուց չորս ամիս հետո կսկսի պատրաստի արտադրանքի թողարկումը։ Առաջին արտադրանքներից մեկը կօգտագործվի Երևանում միջազգային Կարմիր խաչի վնասվածքաբանական-վերականգնողական կենտրոնի շինարարության համար։

Հայաստանում աղետից տուժածներին օգնություն են ցույց տալիս Դանիայի նաև այլ հասարակական կազմակերպությունները։ Օրինակ, Դանիայի «Ժողովրդական օգնություն» բարեգործական կազմակերպության միջոցներով Լենինականում կառուցվում է մանկական ավանը։ Այն ներառում է 50-ից ավելի հավաքովի մեկ բնակարանանոց տնակներ, ինչպես նաև դպրոց, բուժկետ և կենցաղային զանազան կառույցներ։

Շինարարությունն իրականացնում է «Նևսկոն» ընկերությունը, որը ավտոգնացքներով այստեղ է բերել կոնստրուկցիաներ ու շինանյութեր։

«Բանվոր» 5.09.89 թ.

ՄԱՅԻՍ, № 28 1991 Թ.

ԴՈՆԱՐԱ ԽԱՉԱՏՈՒՐԻ ՍԻՄՈՆՅԱՆ

Սպիտակ ժապավենով դու փոքրիկ աղջիկ, ինչո՞ւ են թախծոտ աչքերդ, ի՞նչ ես մտածում արդյոք։ Մայրիկիդ միակ մխիթարանքն էիր, մինուճար զավակը, նրա հույսն ու ապավենը։ Որքան էր շտապում մայրդ, որ շուտ մեծանաս, դպրոց գնաս... Գնացիր առաջին դասարան Բ. Ղարիբջանյանի անվան № 9 դպրոցում։ Լավ էիր սովորում ու ամեն անգամ խոստանում մայրիկիդ, որ գերազանց կավարտես ու անպայման բժշկուհի կդառնաս։ Քո մանուկ հոգում մարդկանց բուժելու, նրանց օգնելու բարի ցանկությունն էր, որ այդպես էլ չիրականացավ։

Դոնարան ծնվել էր 1982 թ. և անչափ կարճ տևեց նրա կյանքը։

ՀՐԱՉ ՍԵՊՈՒՀԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Ով ծանոթ է Հրաչիկին, դժվար թե նայելով լուսանկարին, չափսոսա նրա կիսատ ապրած կյանքի համար։

Ծնվել էր 1949 թ., ավարտել ԵրՊԻ-ի Լենինականի մասնաճյուղը։ Աշխատում էր հղկող հաստոցների գործարանում, սկզբում որպես արտադրամասի պետ, իսկ 1978 թվականից՝ արհկոմի նախագահ։

Բարի ու համեստ էր բնավորությամբ, չարին էլ բարությամբ էր նայում։

Աղետի օրը, երբ ծնողները գործարանի փլվածքների մոտ ամեն անցնողի հարցնում էին, թե արդյո՞ք չեն տեսել Հրաչիկին, մեկը (երևի գործարանի աշխատողներից) մոտեցել էր մորը և հանգստացնելով ասել, որ Հրաչիկն այնքան բարի, ազնիվ տղա է, որ աստված կպահի նրան, բայց...

Աստված չխնայեց նրան էլ, թողնելով 3 անչափահաս երեխաներին ծնողների և կնոջ խնամքին։

Հրաչը շատ էր սիրում իր հարազատներին և եթե իմանար, որ արհավիրքի զոհ են դարձել իր սիրելի զարմուհիները՝ Անահիտը և Արուսիկը, շատ ծանր կապրեր նրանց կորստյան վիշտը։

ՏԵՂԴ ԹԱՓՈՒՐ ՄՆԱՑ

Փխրուն մի աղջնակ էր ԼՈՒՍԻՆԵ ՄԱՐՍԵԼԻ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆԸ (ծնվել է 1978 թվականի փետրվարի 6-ին)։ Սիրում էր երգել ու նվագել, ջրաներկով նկարել։ Արվեստի դպրոցի ժամանակակից պարերի բաժին էր հաճախում, դպրոցում մասնակցում էր շախմատի դասերին։

Հայրիկի և մայրիկի հանդեպ սերը արտահայտում էր տիկնիկներին տված անուններով՝ Մարսելիկ ու Ֆրիդիկ։ Տիկնիկները կան, իսկ նա չկա։ Այդ օրն էլ հայրիկը սովորականի պես 7-30-ին դպրոցին հանձնեց դուստրերից ամենափոքրին ու ամենասիրելիին, չկասկածելով, որ էլ հետ չի տանի։

Անցած երկու տարին իր հետ նոր դժբախտություններ բերեց։ Առաջին անգամն է, որ ուզում եմ խոսել բոլորի հետ քո մասին։ Եվ ոչ միայն քո։ Չկան քո «մարգիկը» Գարիկը, Լիանան ու Վոլոդիկը, Գոհարիկը, շատ-շատերը։ Եվ թող հիշեն նրանք, որոնց համար ընդամենը, մի մատ երեխա էիր։ Մահից հետո ամեն ինչ սուտ է։ Ինչքան էլ որ մեր գոյությամբ լցնենք քո թափուր տեղը, էլի հետ չենք բերի քո չապրած տարիները։ Հավատա, նոր-նոր ենք փաթաթվում ու համբուրում այն էլ վախով մայրիկին, որ քո համբույրները չհիշի։ «Հայրիկ ջանը» էլ ոչ մեկս չի արտահայտում։ Նրա համար հիշելը շատ ծանր է, դու նրա ծերության մխիթարանքն էիր։

Քույր իմ չարաճճի ու ծիծաղկոտ, դարձար այդ ցուրտ օրը տխուր հուշ, այնքան թախծոտ, որ նույնիսկ ծիծաղաշարժ առիթները քո կյանքից արցունք առ արցունք թացում են մեր աչքերը։

ՆԻՆԱ ԳԱՐԵԳԻՆԻ ՄԵՔԻՆՅԱՆ

Ծնվել է 1963 թ. Լենինականում, սովորել է № 12 միջնակարգ դպրոցում, այնուհետև աշխատել է հեծանիվի գործարանում, երկու երեխա ուներ, սպասում էինք երրորդին։

Նա շատ էր սիրում իր ընտանիքը, երջանիկ էր ամուսնու և երկու զավակների հետ։ 1988 թ. հատկապես ուրախալի էր նրա կյանքում՝ ստացավ նոր բնակարան, բայց չկարողացավ վայելել։ Երբ վերանորոգում էր նոր ստացած բնակարանը, աշխատող բանվորների հետ միասին մահկանացուն կնքեց շատ երազած բնակարանում՝ երազանքների բանալին ձեռքում։

Ինչ իմանայիր, սիրելի քույրիկ, որ վերջին անգամն էիր ոտք դնում քո երազած տան շեմին, մահվան շեմին։ Միշտ ասում էիր «Ես չեմ վայելի այս տունը» միգուցե մտքովդ էր անցնում։

Շատ էիր սիրում երգել, հատկապես երգում էիր «Ով մայրական քնքշանք չի տեսել, նա որբ է մեծացել», երգելիս միշտ արտասվում էիր, ինչ իմանայիր, սիրելի քույրիկ, մի գուցե սիրտդ վկայում էր, որ երգը երգում էիր քո բալիկների համար, որոնց թողեցիր որբ և անօգնական։

25 գարուններ ապրած, բայց ձմռան ամսին հավերժ հրաժեշտ տվեցիր քո չապրած վառ գարուններին։ Խավարեց քո կյանքի լույսը մի քանի վայրկյանում։

ԱՄԱԼՅԱ ՄԵՔԻՆՅԱՆ

ՍԱՄՎԵԼ ԱԼԵՔՍԱՆԻ ՆԻԿՈՂՈՍՅԱՆ

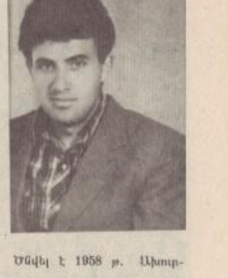

Ծնվել է 1958 թ. Ախուրյանի շրջանի Շիրակ գյուղում։ Աշխատում էր քաղշին տրեստի № 49 շինվարչությունում որպես բանվոր։ Աղետի ժամանակ աշխատանքի վայրում էր, կիսավարտ շենքի 9-րդ հարկում...

Ամուսնացած էր, երկու երեխաների հայր։ Հունվարին պետք է նոր բնակարան՝ ստանար, բայց չվիճակվեց։ Անգութ մահը այդ ցանկությունն էլ բազում իղձերի հետ թողեց անկատար։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ, ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹՅԱՆ ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐ, ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ

(Սկիզբը՝ 5-րդ էջում)

պանքը իրենց աղետյալ ազգակիցներուն, մխիթարելու զանոնք հոգատար վերաբերմունքով և ապա նպաստելու առատաբար ձեռքերով, կործանված քաղաքներու և շէներու վերակառուցման գործին»։

Կոչին հաջորդեց գործը։ Միայն հայ եկեղեցին աղետյալներին ուղարկեց 1200 տոննա մթերք, դեղորայք, այլ անհրաժեշտ պիտույքներ։ Երկու կաթողիկոսները եղան ԱՄՆ-ում, հանդիպումներ ունեցան տեղի ղեկավար գործիչների, հայ հասարակայնության ներկայացուցիչների հետ, խրախուսելով նրանց օգնությունը։ Բարեգործական աշխատանքներին կազմակերպվածություն հաղորդելու նպատակով երկրաշարժից անմիջապես հետո հայրենիք եկան հայ հասարակական բազմաթիվ գործիչներ. ՀԲԸՄ-ի կենտրոնական վարչության փոխնախագահ Լուիզ Սիմոն-Մանուկյանը, Ամերիկայի «Հայկական համագումար» կազմակերպության նախագահ Հրայր Հովնանյանը, Ֆրանսիայից Արտավազդ Բերբերյանը, Բելգիայից՝ Դանիել Նազարյանը, Քուվեյթից՝ Վասիլ Աքլյանը, Սիրիայից՝ Սուրեն Հարությունյանը, Լիբանանից՝ Գրիգոր Սաֆարյանը և Երվանդ Դեմիրճյանը, Անգլիայից՝ Սիամանթո Կարապետյանը, Լեհաստանից՝ Ֆլորա Նազարյանը, շատ ուրիշներ։ Նրանց անմիջական աջակցությամբ աշխարհի տարբեր անկյուններից Հայաստան ուղարկվեցին առաջին անհրաժեշտության իրեր, դեղամիջոցներ, բուժգործիքներ։

Ամերիկայի «Հայկական համագումար» կազմակերպությունը Հայաստանում նույնիսկ ստեղծեց իր գրասենյակը և մտադիր է նախնական փուլում բերել արտասահմանյան արտադրության հաստոցներ, կազմակերպել շինարարական բազա, որը հնարավորություն կտա սկզբում հավաքովի տնակներ, հետագայում՝ հյուրանոցներ կառուցել։ Ամերիկահայերը որոշել են անհրաժեշտ կահավորանքով ապահովել Ստեփանավանում կառուցվող շենքերը, իսկ Սպիտակում կառուցել զոհվածների հուշարձան-տաճար։ Ֆրանսիայից եկած Ալիդա Գառնիկյանը, Ազնեւ Դեդեյանը, Շուշան Շամիկյանը, Ժիրայր Մալխասյանը և ուրիշներ «Արմենիա» հյուրանոցի № 3005 սենյակը դարձրել էին «Օգնություն Հայաստանին» շտաբ։ Հանձնախմբի այդ և Փարիզում մնացած անդամները զգալի քանակությամբ հանգանակություն էին կատարել։ Այդ միջոցները Փարիզից, Լիոնից, Մարսելից, Բորդոյից միայն դեկտեմբերին Հայաստան հասցրին երկու տասնյակ ինքնաթիռներ։ Որոշակի օգնություն հանգանակվեց նաև հռչակավոր երգիչ Շառլ Ազնավուրի ջանքերով։ «Հայաստանում հողը ցնցվեց՝ մահ բերելով հազարավոր մարդկանց, անօթևան թողնելով մեկ միլիոն մարդու, վախ, աղքատություն և վիշտ սփռելով,—կարդում ենք նրա կոչում,—դա նոր առիթ կդառնա նրա զավակների բախտի համար։ Նրանք պետք է տեսնեն մեր աջակցությունը, ինչ ձևով էլ որ դա լինի՝ հագուստ, ծածկոց, անտիբիոտիկներ, դրամական միջոցներ։ Այդ պատճառով ես կանգնեցի մի կազմակերպության գլուխ, որը կախված է միայն ձեր սրտից ու խղճից»։ «Ազնավուրը Հայաստանի համար» կազմակերպության ջանքերով երկու ամսում 4,5 միլիոն ֆրանկ հանգանակվեց։ Երգչի խոսքերի հիման վրա Ժորժ Գառվարենցը գրել է «Քեզ համար, Հայաստան» երգը, որը Փարիզում ձայնագրվեց էստրադայի և կինոյի 86 երգիչների և նույնքան էլ նվագողների մասնակցությամբ։ Երգն անգլերեն ձայնագրվեց Հոլիվուդում, 90 անվանի արվեստագետների կատարմամբ։ Այն ձայնագրվել է նաև Իտալիայում։ Ձայնասկավառակի եկամուտներն ուղարկվում են Հայաստան։

Անուրանալի է նաև Մեծ Բրիտանիայի հայկական գաղթօջախի օգնությունը։ Լոնդոնի հայ կենտրոնը հայրենիք հասցրեց 300 տոննա հագուստ, ուտելիք, դեղորայք։ Կենտրոնի նախագահ Սիամանթո Կարապետյանն իր ժողովրդին է նվիրել 50 տնակներ, որոնց վրա գրված է «Հայկենտրոն»։ Երկրաշարժի հետևանքները վերացնելուց հետո դրանք կտրամադրվեն պիոներական ճամբարին։ Ս. Կարապետյանը նպատակ ունի հայրենիքում շինարարական ծածկասալերի արտադրություն կազմակերպել։

Անմասն չմնացին նաև հայկական մյուս գաղթօջախները։ Սիրիայի հայկական համայնքը հանգանակել է 60 միլիոն սիրիական ֆրանկ և կամենում է ֆինանսավորել նոր ծննդատան կամ հիվանդանոցի կառուցումը։ Բուլղարահայերը, երկրի միլիոնավոր աշխատավորների հետ մեկտեղ, օգնության ֆոնդ են փոխանցել 40 միլիոն լև։ Լեհահայերը մի քանի անգամ ծանրոցներ ուղարկեցին Հայաստան, մշտական օգնություն ցույց տվեցին մի շարք աղետյալ ընտանիքների։ Վարշավայից ուղարկված ծանրոցներից մեկի մեջ դրված հայերեն երկտողը հույս էր ներշնչում հայ աղետյալներին։

(Շարունակելի)

ՀԻՆԳԸ ՆՈՒՅՆ ԸՆՏԱՆԻՔԻՑ

Դեկտեմբերի 7-ի այդ դժոխային օրը Տիմիրյազև փողոցի № 39 շենքի 9-10 բնակարանում էինք 9 հոգի՝ 2 եղբայրներս, փոքր եղբորս կինը, նրանց փոքրիկ որդին, մայրս, 2 հորաքույրերս և իմ 2 աղջիկները: Մեծ եղբայրս տուն էր մտել երկրաշարժից մի քանի վայրկյան առաջ և չէր հասցրել նույնիսկ կախել վերարկուն, երբ սկսվել է ավերիչ ցնցումը:

Մայրս, մեծ աղջիկս (4 տարեկան) և հորաքույրներիցս մեկը եղել են բաց պատշգամբում: Ցնցումը փլվելուց 2-3 ժամ հետո նրանց հանել են կենդանի: Մյուսները մնացել են փլատակների տակ: Նրանց հանել, օգնել հնարավոր չի եղել:

5-րդ օրը կատարվեց հրաշք՝ փլատակների տակից ողջ հանեցին եղբորս տղային՝ Վոլոդիկին (1 տարեկան 2 ամսական)՝ մահացած մոր թևի վրայից: Մյուսներին հանեցին մինչև 11-րդ օրը: Վոլոդիկը 5 ամիս պառկեց Երևանի № 3 մանկական հիվանդանոցում: Բժիշկների մեծ ջանքերով հազիվ ոտքի կանգնեց, բայց դեռ բուժման կարիք ունի: Նրան պահում են վշտից ծերացած, անուժ դարձած ծնողներս, որոնց միակ մխիթարանքն է Վոլոդիկը, որ ստիպում է նրանց դիմանալ այդ ահավոր, անդառնալի կորստին և ապրել հանուն թոռնիկի:

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՎՈԼՈԴՅԱՅԻ ՆԱՀԱՊԵՏՅԱՆԸ ծնվել է 1964 թվականի հուլիսի 18-ին: Սովորել է № 15 դպրոցում: 8-րդ դասարանից կրթությունը շարունակել է № 18 մասնագիտական-տեխնիկական ուսումնարանում և զուգահեռ աշխատել: Միշտ ուրախ, կատակասեր եղբորս աչքերում այդ վերջին շաբաթում տխրություն ու թախիծ էի տեսնում: Երբ նայում էի նրան, սիրտս ճմլվում էր ու ցավում անորոշ նախազգացումից:

Բոլորիս «շտապ օգնությունը» էր Հարությունը: Ոչ ոքի չէր մերժում իր օգնությունը: Եթե մեկին պետք էր, ինչ գնով էլ ուզում է լինի, հասնում էր: Բայց ոչ մեկս չկարողացանք հասնել և փրկել իմ 24-ամյա եղբորը, որին պատրաստվում էինք ամուսնացնել: Եղբորս ոչ մի երազանքը գոնե կիսով չափ չկատարվեց:

ՆՈՐԱՅՐ ՎՈԼՈԴՅԱՅԻ ՆԱՀԱՊԵՏՅԱՆ, ԳՅՈՒԼՆԱՐԱ ՄԿՈՅԱՆ: Սիրում էին միմյանց դպրոցական հասակից: Սովորում էին № 15 դպրոցում, ապրում նույն թաղամասում: Եղբորս բանակ ճանապարհելուց առաջ նրանց նշանեցինք: Իսկ հարսանիքը եղավ 1986 թվականին: Նորայրը ծնվել է դեկտեմբերի 4-ին, նրա ծնունդը, ամուսնությունը, մահը եղավ այդ մահաբեր ամսում: Նորիկը ավարտել է մայրաքաղաքի ֆիզկուլտուրայի տեխնիկումը և բասկետբոլի մարզիչ էր աշխատում: Այդ օրը առավոտյան վերջին անգամ սպասեց աշակերտների հետ:

Նուրբ, գեղեցիկ, բարի սիրտ ունեցող Գյուլնարան ավարտել էր պոլիտեխնիկական ինստիտուտի Լենինականի մասնաճյուղը և 1987 թվականին աշխատանքի անցել հղկող հաստոցների գործարանում: Մի քանի ամիս աշխատելուց հետո գնաց ֆիզարձակուրդ և չհասցրեց վերադառնալ աշխատավայրը: 1987 թվականի հոկտեմբերի 2-ին ծնվեց նրանց առաջին և վերջին որդին: Երազում էր երկրորդ զավակը աղջիկ ունենալ:

Երկրաշարժից մի շաբաթ առաջ ես հորս տանն էի, երբ մոտեցավ ինձ Նորիկը և ասաց. «Քույր, գիտես, իմ 23-ը լրացավ: Ես կմահանամ»: Ես ցնցվեցի, բայց ցույց չտվեցի և բարկացա նրա վրա: Սիրտը վկայել էր. 23-ը լրանալուց երեք օր անց վրա հասավ մեծ ողբերգությունը:

ԼԻԼԻԹ ԱՐՏՈՒՐԻ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆԸ՝ իմ թռվռուն աղջնակը ընդամենը 2 գարուն ապրեց: Ծնվել էր 1986 թ. սեպտեմբերի 1-ին: Բոլորս նրա համար վառ ապագա էինք գուշակում: Շուտ խոսեց ու քայլեց: Շատ էր սիրում քեռիներին և ուզում էր միշտ գնալ «տատիկի տուն»: Լիլիթիս փոխարեն, 1990 թ. ծնվեց տղա երեխա, որին տվել եմ եղբորս՝ Հարությունի անունը: Շատ է նման փոքրիկ Լիլիթին և 2-ի կարոտն էլ փորձում եմ առնել նրանից:

ԹԱԳՈՒՀԻ ԱԲՐԱՀԱՄԻ ՆԱՀԱՊԵՏՅԱՆԸ հորաքույրս է: Ծնվել է 1929 թ.: Աշխատում էր էլեկտրատեխնիկական գործարանում: Արդեն թոշակի էր անցել: Ամբողջ կյանքը եղավ նվիրում: Երկրորդ մայր էր մեզ համար: Նրա ուրախությունը, ամեն րոպե եղբոր երեխաների հետ էր, սեփական երջանկությունը նրանց մեջ էր տեսնում: Երազում էր օր առաջ տեսնել Հարությունի ամուսնությունը: Նա այդպես էլ չբաժանվեց իր սիրելիներից և իմ փոքրիկ աղջիկն էլ շատ էր կապված նրա հետ: 5-ը գնացին անբաժան, թողնելով մեզ կողք-կողքի 5 հողաթմբեր, որոնք միշտ զարդարում ենք թարմ ծաղիկներով, կսկծալով ու մղկտալով:

«ԿՈՒՄԱՅՐԻ» ԹԵՐԹԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ
ԿՈՒՄԱՅՐԻԻ ՔԱՂՀՐԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆ, ՄԱՅԻՍՅԱՆ Փ. 47
Պատվեր՝ 1376